

Omnibus of paardentram ?

Eén bijzonder aspect van de omnibussen is dat dit vervoersmiddel vele verschijningsvormen kende. Sommige omnibussen hadden een diligence-verleden, en soms voor hun komst naar Rotterdam, eerder in Frankrijk of het Verenigd Koninkrijk dienst gedaan. Soms leken omnibussen als twee druppels water op paardentramrijtuigen. Dat laatste is niet zo vreemd, want paardentramrijtuig-fabrikanten zoals Koninklijke Beijnes te Haarlem, leverde desgewenst ook nieuwe omnibussen.

Paardentrams rijden over rails, beschikken over stalen wielen en hebben een starre vooras. De omnibussen stonden op houten spaakwielen, met een ijzeren wielband om die wielen. De omnibus rijdt over de straatstenen, en beschikte over een draaibare vooras, om het besturen mogelijk te maken. Het koetswerk was soms vrijwel identiek.

In een tijd dat paardentramrijtuigen en omnibussen een eenvoudig stalen frame hadden en een houten opbouw, waren aanpassingen en verbouwingen vaak vrij eenvoudig te realiseren. Toch zal het sommigen verbazen te vernemen dat sommige Rotterdamse omnibussen verbouwd zijn tot paardentramrijtuig. Maar ook het omgekeerde is gebeurd, en zo kregen bijvoorbeeld enkele Amsterdamse paardentramrijtuigen een tweede leven als omnibus. Het vermoeden is, dat in een aantal gevallen het koetswerk op een nieuw frame werd geplaatst, en de verbouwing zo toch wat ingrijpender uitpakte. De genoemde ‘geslachtveranderingen’ geven aan, dat het duiden van historische photographiën met paardentrams en/of omnibussen, bepaald geen sinecure is !

RTM-paardentramrijtuigen met omnibus verleden

Rijtuigen-serie	Fabrikant	Bouwjaar	Type rijtuig	Aanvullende informatie
115-117	?	1889	gesloten	Ex-omnibus
121-122	Falcon/RTM	1891	gesloten	Met imperiaal, ex-omnibus ?
131-138	Beijnes/RTM	1891	gesloten	Ex-omnibus

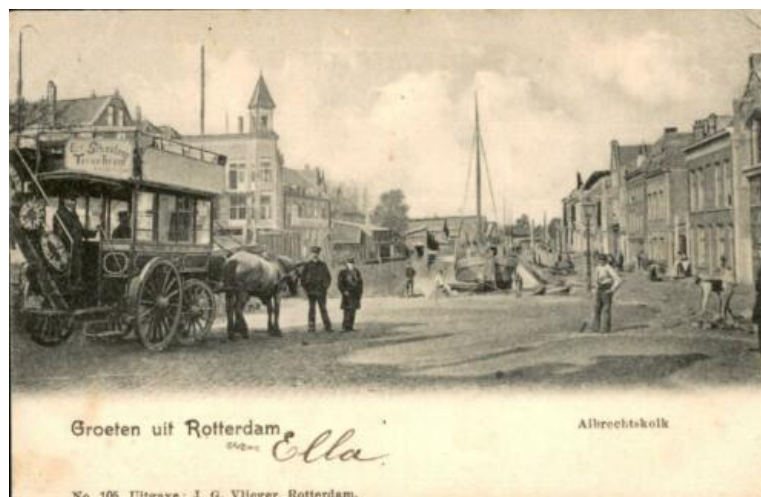
De RTM-paardentram-rijtuigserie 115-117 werd in 1889 verbouwd.

In Amsterdam was de situatie vrij complex. De Amsterdamsche Omnibus Maatschappij (AOM) exploiteerde, naast haar omnibuslijnen, met gemeentelijke concessie ook enkele paardentramlijnen. Sterker nog, de allereerste Amsterdamse paardentram reed in mei 1875

met het opschrift ‘Amsterdamsche Omnibus Maatschappij’. In 1900 kwam de AOM onder gemeentelijk gezag. De nieuwe naam was ‘Gemeente-Tram Amsterdam’. En toen beschikte Amsterdam over een paardentrambedrijf met enkele omnibuslijnen ... Er waren overigens eerder meerdere omnibusbedrijven in Amsterdam actief. Zoals o.a. de Amsterdamsche Centraal Tram-Omnibus Onderneming (ACTOO) en de Amsterdamsche Tram Omnibus Maatschappij (ATOM). De ACTOO en ATOM gingen beiden in 1891 failliet.

Amsterdamse paardentramrijtuigen die tot omnibus werden verbouwd

Rijtuigen-serie	Fabrikant	Bouwjaar	Type rijtuig	Verbouwd in	Aanvullende informatie
95-96	Beijnes	1883	gesloten	1905	GTA-bussen 1-2
98	Beijnes	1883	gesloten	1905	GTA-bus 3
123	Beijnes	1883	gesloten	1907	GTA-bus 4
126-127	Beijnes	1883	gesloten	1907	GTA-bussen 5-6
131	Beijnes	1883	gesloten	1908	GTA-bus 7
145	Beijnes	1883	gesloten	1906	Particulier bezit

Klassieke omnibus, compleet met imperiaal (bovendek), bij de Aelbrechtskolk.

Het artikel gaat hieronder verder ...

De omnibus van Bleiswijk via Bergschenhoek naar Hillegersberg, van Omnibusdienst G.A. Freericks, oogt als een voor zittende reizigers aangepaste voormalige lijkkooets.

De bekendste Rotterdamse omnibuslijn was die van de ROM, van Delfshaven naar Kralingen. Omnibus 51 lijkt sterk op een paardentramrijtuig.

Bronnen:

- Drs. A. Dijkers, De R.T.M. op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse Eilanden (Leiden, Nederland: E.J. Brill, 1971), ISBN: onbekend, 262 bladzijden. NVBS-boekenreeks deel 7 .
- Dr. H.J.A. Duparc, Ir. H.P. Kaper en L. Stigter, Trammend naar de Metro : De historie van de tram in Rotterdam (Leiden, Nederland: N.V.B.S., 1968), ISBN: onbekend, 212 bladzijden. NVBS-boekenreeks deel III.
- H.P. Kaper en J.H.S.M. Veen, Trams en tramlijnen: De Rotterdamse paardetrans (Rotterdam, Nederland: Uitgevers Wyt, 1974), ISBN: 90-6007-702-4, 88 bladzijden.
- Aanvullende informatie: Wim Kusee - www.kusee.nl/paardentram .
- Afbeelding 05f.1: Aelbrechtskolk, prentbriefkaart - Fotograaf onbekend. Bron: www.rovm-digitaal.nl .
- Afbeelding 12d.2: Omnibus Freericks - Fotograaf onbekend. Coll. St. Historisch Hillegersberg Schiebroek.
- Afbeelding 61e.1: ROM 51 - Fotograaf onbekend. Bron: www.rovm-digitaal.nl .